

ἡ λογικὴ αὐτὴ κατάταξις καὶ ἐξαγωγή τότε μόνον εἶναι πλήρης καὶ καθ' ὅλα ἀκριβής, ὅταν ἀντιστοιχῇ εἰς τὸ σύνολον τῆς φυσικῆς τάξεως, καὶ ἐπομένως ἀπαιτεῖ οὐχὶ μόνον τὴν ἰδέαν τοῦ ὄντος καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς παύσεως, ἀλλὰ καὶ πλήρη γνῶσιν τῆς φύσεως, ὁποῦ τὴν πανσοφίαν ἐκείνην, ἥτις εἰς μόνον τὸν Θεὸν ἀνήκει, ὅπερ, ἐν παρόδῳ εἰρήσθω, ἀποδεικνύει πόσον ἀπερίσκεπτος καὶ ἀδικαιολόγητος εἶναι ὁ ἰσχυρισμὸς ὀντολόγων τινῶν καὶ πανθεϊστών, οἵτινες ταυτίζουσι τὴν λογικὴν τάξιν μετὰ τὴν φυσικὴν, καὶ τὴν λογικὴν πρόθεσιν τοῦ πνεύματος θεωροῦσιν ὡς τὴν δημιουργικὴν καὶ παραγωγικὴν τοῦ κόσμου πορείαν.

Ἡ ἀρχὴ ἄρα τοῦ συλλογισμοῦ ἐλλόγως ἀνάγεται εἰς τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην διατύπωσιν, ἣν ἐμύρφωσεν ὁ Ἀριστοτέλης (Ἀν. Πρ. Α'. δ'), καὶ ἀνέλυσεν εἰς τοὺς γνωστοὺς δύο κανόνας του ὁ Εὐκλείδης, ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ περιεχομένῳ εἶναι ἐν τῷ περιέχοντι, καὶ πᾶν τὸ ἐκτὸς τοῦτου εἶναι καὶ ἐκτὸς τοῦ περιεχομένου. Γνωστὰ εἶναι ἐπίσης καὶ τὰ εὐρυέστατα γεωμετρικὰ σχήματα, δι' ὧν ὁ φιλόσοφος οὗτος ὑλικῶς πῶς ἐνδεικνύει ποιοὶ αἱ καθ' ἑκάστον συλλογιστικὴν σχῆμα εἶναι οἱ νόρμοι καὶ κατ'ἀλλήλους τρόποι πρὸς ἐξαγωγὴν ὀρθοῦ συμπεράσματος. Κατὰ τὴν διεξοδικὴν ἐκθεσιν τῶν συλλογιστικῶν τούτων θεωριῶν, γνωστῶν ἄλλως τοῖς πᾶσι, καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἀναλλοιώτως πάντοτε διατηρουμένων, ἐν μόνον εὐρομεν ἄξιον ἰδιαιτέρας προσοχῆς καὶ μελέτης. Παρατηρήσαμεν, ὅτι αἱ ἐν γένει παραδεδεγμένοι κανόνες τῶν συλλογισμῶν, εἴτε ὅκτωι εἴτε πλείονες ἢ μείονες, ἀνάγονται εἰκόλως εἰς ἓνα, ὅτι δηλαδή ἐν ἐκάστῳ συλλογισμῷ μία τοῦλάχιστον τῶν προκειμένων πρέπει νὰ ᾖ καὶ γενικὴ, καὶ μία τοῦλάχιστον καταστατικὴ, καὶ ὅτι τὸ συμπέρασμα ἐπεται, ὡς λέγουσιν, εἰς τὸ ἀσθενέστερον μέρος. Ἐφάνη δὲ εἰς ἡμᾶς, ὅτι ἐν ᾧ ὁ κανὼν οὗτος ἀνακεφαλαιοῦται τὴν τὴν συλλογιστικὴν θεωρίαν, ἀποδεικνύει συγχρόνως ὅτι, καθὼς ἡ λογικὴ τάξις εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς επαγωγῆς καὶ τῆς εὐρέσεως, οὕτως ἡ λογικὴ κατάταξις εἶναι ἡ πρώτη ἀρχὴ καὶ βᾶσις οἰασθῆποτε ἀποδείξεως. Ὡστε εἰς τὴν ἐν τῷ κόσμῳ ὑλικὴν τάξιν, ἀντιστοιχεῖ ἡ λογικὴ τάξις ἐν τῇ διανοίᾳ, βᾶσιν ἔχουσα τὴν ἐννοίαν τοῦ ὄντος καὶ τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ ἐν τῷ λόγῳ, καὶ ἐξ αὐτῆς ἡ ἰδέα, ἡ κρίσις, ἡ πρότασις καὶ ὁ συλλογισμὸς καὶ καθὼς τὸ ὄν εἶναι ζῶσα πρότασις ἐν τῇ φύσει, οὕτω δυνατόν εἶπαι ὅτι τελεῖται ἐν αὐτῇ καὶ ἀδιάκοπος συλλογισμὸς διὰ τῶν πρὸς ἀλλήλα σχέσεων ὁμοιότητος, συνυπάρξεως καὶ παραγωγῆς τῶν ὄντων. Τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ἀποδεικτικὴ θεωρία, τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον μέρος τῆς λογικῆς, διὰ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν διαφωτίζεται καὶ διοικεῖται, δι' ὧν καὶ ἡ εὐρεσις τῆς ἀληθείας κανονίζεται, καὶ αἱ εἰς αὐτὴν ἐνσυχολογούμεναι νοητικαὶ δυνάμεις συνενοῦνται, ρυθμίζονται καὶ συστηματοποιοῦνται, ὡς εἶδομεν ἐν τῇ ψυχολογίᾳ. Ὡστε ἡ λογικὴ θεωρία ἀκριβῶς πρὸς τὴν ψυχολογικὴν ἀντιστοιχεῖ, καὶ ἐξ αὐτῆς ἐξέρχεται,

οὐδὲν ἄλλο οὔσα εἰμὴ αὐτὴ ἡ ψυχολογία ἐν ἐνεργείᾳ. Τὴν αὐτὴν δὲ ἀντιστοιχίαν, ἣν ἔχει ἡ ψυχολογία πρὸς τὴν λογικὴν, θέλομεν ἐν καιρῷ ὑποδείξει, ὅτι ἔχει καὶ πρὸς τὸ τρίτον μέρος τῆς φιλοσοφίας, τὴν καλολογίαν.

Κερκύρα, τῇ 19 Ἀπριλίου, 1857.

H. ΒΡΑΙΛΛΑΣ ΑΡΜΕΝΗΣ.

ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΣΙΤΣΑΣ.

—0—

Πρὸς τὰς ἁλλὰς βιογραφίας καὶ τὰ ὑμνοῖα τῶν μεγάλων ἐνεργητῶν τῆς Ἑλλάδος, ὡς τῶν Ζωσιμαδῶν καὶ τοῦ Καπλάνου, καὶ τοῦ Στουρνάρη, καὶ τοῦ Μιαούλη, καὶ τοῦ Τουμπάκη, καὶ πολλῶν ἄλλων, ἅτινα ἐδημοσίωσεν ἡ Παρθεσία, δημοσιεύει σήμερον, κατὰ τὸ σύστημα αὐτῆς, καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ μακαρίτου Μιχαήλ Τοσίτσα, ἐπιθυμοῦσα νὰ καταστήσῃ ἀθάνατον πρὸς τὴν μνήμην τοῦ γενναίου τούτου τέκνου τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς μορφῆς αὐτοῦ. Παραθέτει δὲ καὶ τὸν ἐπικείμενον λόγον ὃν ἐξεφώνησεν ὁ τῆς Θεολογίας καθηγητὴς Κ. Κ. Κορτιογιάνης τὴν 6 Νοεμβρίου 1856, ὅπως ἐξ αὐτοῦ μάθωσιν οἱ ἀναγνώσται ὅπως ἐντελής μὲν ὑπῆρξεν ἡ ἀρετὴ, λαμπρὸς δὲ ὁ δρόμος καὶ ἐπίβληθὲν τὸ τέγμα τοῦ σταδίου τοῦ ἀποθανόντος. Ἐπειδὴ δὲ, ὅτι ἀπηγγέλλθη ὁ λόγος οὗτος ἡγεῖται ὁ φήτωρ καὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθαλίμειά τε τῇ πατρίδι ἐνεργήματα, προσθέτομεν ταῦτα ἐκταῦθα, ἀντιγράφαντες ἐκ τῆς διαθήκης τοῦ αἰοδύμου διαθέτου.

Καὶ πρῶτον μὲν θεωρεῖται πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὑπὲρ τὰς 300 χιλιάδας γροσίων, ἅτινα ἰδωπάρησεν εἰς δημοσίους ἀνάγκας ὅτε ἦν Γεν. αὐτῆς πρόεδρος ἐν Αἰγύπτῳ.

Ἀχύτερον δὲ ἀ' ἑκτιμῶν τὴν ἰδέαν τοῦ μακαρίτου ἀνέμου τοῦ Ν. Στουρνάρη, ὃν ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἡγάπα καὶ ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ προόδου τοῦ ὁποίου οὐκ ἐρείσθη προνοίᾳ, ὅτι τὸ κληροδότημά του δι' ἀνέγκραιν λαμπροῦ Πολυτεχνείου ἐν Ἀθῆναις παρέχει μέσον πόρου ζωῆς διὰ πάντα Ἑλληνας θεωρῶν δὲ ὅτι τὸ ποσὸν τὸ μόνον ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ μακαρίτου δὲν ἐξαρρεῖ διὰ τε τὴν ἰδρυσιν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ χρήσιμα, ἐπιθυμῇ ὅτι τὸ ποσὸν τοῦ κληροδοτήματος τοῦ αἰοδύμου Ν. Στουρνάρη δαπανηθῇ ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν ὅλην οἰκοδομὴν Πολυτεχνείου, αὐτὴ δὲ ἀρίνει καὶ δωρεῖται Γ. 100,000, ἥτοι πάλληρα ἑκατὸν χιλιάδας, ἵνα δαπανηθῶσι διὰ τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ Πολυτεχνείου τούτου στολὴν, ἥτοι δι' ἀγορὰν μηχανῶν αἰνεῶν καὶ πάντων τῶν διαφόρων ἄλλων χρεια-

μων εργαλείων διὰ τὸ κατὰστημα αὐτὸ πρὸς τελειοποίησιν τοῦ ὅσον ἐνεστὶ δι' ὅλας τὰς τέχνας, βα-
ναύσους τε καὶ ὠραίας καὶ γεωργικάς. Καὶ πεποι-
θώς, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ σκοποῦ τοῦ αὐτιδίμου Ν.
Στουρνάρη ἀποδίδεται οὕτω βεβαίως ἐπωφελέστε-
ρον, συστήνει εἰς τοὺς ἐκτελεστάς τῆς διαθήκης
τοῦ τὴν καλὴν χρῆσιν τῆς δαπάνης τοῦ ἀφιερώμα-

Ἐκτον, ἀφῆκεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, τὸ Νο-
σοκομεῖον, τὸ Τυφλοκομεῖον, καὶ τὸ Ἀρσάκειον
Παρθεναγωγεῖον ἀνὰ 2,000 τάλ. εἰς ἕκαστον.

Ἐπίστεψε δὲ τὰς γενναίας ταύτας πράξεις
διὰ τῆς ἀξιοθαυμάστου καὶ πατριωτικωτάτης
παραγγελίας ἣν ἔδωκεν εἰς τὴν σέβυρον αὐτοῦ
καὶ τοῦ καὶ διαθήσει καὶ αὕτη τὰ πλείεστα τῆς περι-

Μιχαὴλ Τουσίτσας.

τός του ἐπὶ λογαριασμῷ εἰς τακτικὸν βιβλίον,
κατατεθησόμενον ἐν χαρτῷ ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ.

Τρίτον, παρακατέθεσεν εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις
Τράπεζαν 20,000 ταλῆρων ὑπὲρ τῶν ἐν Μετσόβῳ
σχολείων τῶν τε ἀρρένων καὶ τῶν θηλέων, προ-
νοήσας ἀξιοθαυμάστως περὶ τῆς προμηθείας καὶ
αὐτῶν τῶν βελονῶν τῶν ἐνδεῶν κορασίων.

Τέταρτον, ἔδωκέν αὐτο 3,000 ταλῆρων εἰς τὸ
Ἑλληνικὸν σχολεῖον Θεσσαλονίκης.

Πέμπτον, ἀφῆκεν εἰς τὰ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ σχο-
λεῖα, ἅτινα αὐτὸς ἀνήγειρεν, ὡς γαίρεται ἐν τῷ
ἐπικηδείῳ λόγῳ, ὑπὲρ τὰς 200,000 γρ.

ουσίας τῆς εἰς κοινωφελὴ καὶ ἀγαθὰ ἔργα ἐπὶ
τῆς Πανελληνίου προόδου.

Ἴδου καὶ ὁ ἐπιτάφιος λόγος.

«Πάντα, ὅσα ἂν εὖρῃ ἡ χεὶρ σου τοῦ
» ποιῆσαι, ὡς ἡ δύναμις σου, ποίη-
» τον· ὅτι οὐκ ἔστι ποίημα καὶ λό-
» γος καὶ γνῶσις καὶ σοφία ἐν
» ἡμῶν, ὅπου σὺ ποιῇς πάντα.

Ἑκκλ. 1. 10.

Σοφωτάτην διὰ στόματος τοῦ σοφοῦ Σολομῶν-
τος δίδει τὸ πανάγιον τοῦ Θεοῦ πνεῦμα εἰς πάντα

ἄνθρωπον συμβουλὴν καὶ παραινέσιν νὰ πράττῃ ἐξ αὐτόν; (α) » Κατὰ πολλὰς, δὲ ἐπόψεις ἐὰν ἐξετά-
 ῶλης δυνάμει, ὅσα καλὰ εὐρίσκει εὐκαιρίαν νὰ
 πράττῃ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ· διότι ἔρχεται τοῦ
 θανάτου ἡ ὥρα, ὅτε οὐχὶ μόνον νὰ πράξῃ δὲν δύ-
 νηται πλέον, ἀλλ' οὐδὲ νὰ διαλογισθῇ ἔργον τι
 ἀγαθὸν καὶ εἰς τὸν πλησίον ὠφελίμον. « Πάντα,
 » ὅσα ἂν εὖρῃ ἡ χεὶρ σου τοῦ ποιῆσαι, ὡς ἡ δύνα-
 » μίς σου, ποίησον· οὐκ ἔστι ποίημα καὶ λο-
 » γισμός καὶ γνώσις καὶ σοφία ἐν ᾧδ', ὅπου σὺ
 » παρῇς ἐκεῖ. » Τὸ ἐναργέστατον τεκμήριον, ἐξ
 οὗ ὁ ἄνθρωπος διακινώσκειται φέρων ἐν ἑαυτῷ τὴν
 εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ δημιουργοῦ, εἶναι ἡ τῶν
 ἀγαθῶν ἔργων ἀσκήσις· τὸ κυριώτατον γνώρισμα,
 ὅπερ χαρακτηρίζει τὸν χριστιανὸν ὡς ἀληθῶς ἀπα-
 ῖον ὄντα καὶ μαθητὴν καὶ μιμητὴν τοῦ θεανθρώ-
 που διδασκάλου αὐτοῦ, τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, τοῦ ἐν εὐεργεσίᾳ διελλθόντος ἅπαντα
 τὸν ἐπὶ γῆς αὐτοῦ βίον (α), εἶναι ἡ τῶν ἐναρέτων
 πράξεων ἐργασία. Διὰ ταύτης καὶ τὸ κεφάλαιον
 τοῦ νόμου πληροῦμεν, καὶ ἀπάντων ἀπάσης τῆς
 θεοκινώστου τῶν προσήτων χορείας παραγγελημά-
 των τε καὶ διδασκαλῶν γινόμεθα ἐκ-ελεσται·
 διὰ ταύτης, λέγω, προφανέστατα καταδεικνύομεν
 ὅτι εἴμεθα ἀκριβῶς φύλακες τῶν δύο μεγίστων καὶ
 ἀκροτάτων πασῶν τῶν τοῦ θείου νόμου ἐντολῶν,
 τῶν περὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν δεικνύμενης καὶ πρὸς
 τὸν πλησίον ἀγάπης· α' Ἀγαπήσεις κύριον τῶν Θεῶν
 » σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ
 » σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου· αὕτη ἐστὶ πρώτη
 » καὶ μεγάλη ἐντολή· δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ·
 » ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. Ἐν ταύ-
 » ταις ταῖς δύο ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ
 » προφῆται κρύβονται (β). » Ἀλληλουχοῦνται δὲ,
 ἐξ ἀλλήλων οὕσαι, ἀμρότεραι αὗται αἱ ἐντολαί·
 διότι ὁ μὲν ἀγαπῶν τὸν Θεόν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν πλη-
 σίον, φυλάττων τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ· ὁ δὲ μὴ ἀγα-
 πῶν τὸν πλησίον, οὐδὲ τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ, παρα-
 βαίνει τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ· α' Ἐν ταύτῃ γινώσκωμεν
 (λέγει ὁ ἐπιστήμιος φίλος καὶ μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, ὁ θεολογικώτατος Ἰωάννης) ὅτι ἀγα-
 » πῶμεν τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ, ὅταν τὸν Θεὸν ἀγα-
 » πῶμεν καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τηρῶμεν (γ). » Ἀ-
 ναγκιότατος λοιπὸν καὶ ἀπαραίτητος εἰς πάντα
 χριστιανὸν εἶναι ὁ ὅρος τῆς τῶν καλῶν ἔργων ἀ-
 σκήσεως, ἥς ἂνευ οὐδὲν δύναται νὰ ὠφεληθῇ αὐτὸν
 ἡ πίστις· ἥτις, ὅσον ἂν ᾖναι μεγάλη, ἀλλ' ὅμως
 χωρὶς τῶν ἔργων μένει καθ' ἑαυτὴν νεκρά, καθὼς
 τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ῥητῶς λέγει διὰ τοῦ ἀποστό-
 λου Ἰακώβου· α' Ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔχῃ ἔργα, νεκρά
 » ἐστὶ καθ' ἑαυτὴν (δ). » Τοιαύτη δὲ οὕσα, καὶ
 αὐτὴν τὴν σωτηρίαν ἀποστερεῖ τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ
 τὴν τοῦ αὐτοῦ Ἀποστόλου διαβεβαίωσιν. α' Τί τὸ
 » ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν,
 » ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σώσαι

αὐτόν; (α) » Κατὰ πολλὰς, δὲ ἐπόψεις ἐὰν ἐξετά-
 σωμεν, μέγιστον ἡμῖν προσηνέσκει τὸ ἐκ τῶν κα-
 λῶν ἔργων ὄφελος. Καὶ πρῶτον μὲν βεβαιούσιν ἡ-
 μῖν καὶ ἐξασφαλιζοῦσι τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ γενομένην
 πρὸς ἡμᾶς κλήσιν εἰς τὴν ἀμώμητον πίστιν, δι'
 ἧς ἡμᾶς λαὸν ἑαυτοῦ ἐποίησε περιούσιον· διότι πῶς
 ἄλλως θέλομεν δώσῃ αὐτῷ τὰ πιστὰ πρὸς ταύ-
 τὴν τὴν κλήσιν, εἰμὴ διὰ τῶν καλῶν ἔργων; Διὰ
 τούτων προτρέπει ἡμᾶς ὁ ἀπόστολος Πέτρος νὰ
 ἐξασφαλίσωμεν τὴν κλήσιν ἡμῶν καὶ ἐκλογὴν· αὐτὸ
 » μᾶλλον, (λέγει), ἀδελφοί, σπουδάσατε βεβαίαν,
 » ὑμῶν τὴν κλήσιν καὶ ἐκλογὴν ποιῆσθαι· ἐπειδὴ
 ἐν ἐμμένωμεν εἰς τὴν ἀσκήσιν τῶν ἀρετῶν, εἰς
 τὴν πράξιν τῶν καλῶν ἔργων, οὐδέποτε θέλομεν
 περιπέσει εἰς τὰ μεγάλα ἐκαῖνα πταίσματα, διὰ
 τὰ ὅποια δυνάμεθα ν' ἀπολέσωμεν παντελῶς τὴν
 χάριν τοῦ Θεοῦ. α Ταῦτα γὰρ ποιοῦντες, οὐ μὴ
 » πταίσητέ ποτε (ε)· » ἔπειτα δὲ ἐπισημαίνουσιν
 ἡμῖν ἡτχυρὸν ἀντιμισθίας ἀνεξάντλητον· μὴ νο-
 μίσωμεν ποτὲ ὅτι ὅσα ἔργα ἂν πράξωμεν ὑπὲρ τοῦ
 Θεοῦ, ἀπόλλυνται, καθὼς τὰ ἔργα τὰ ὑπὲρ τοῦ
 κόσμου πραττόμενα· καὶ τὸ ἐλάχιστον ἐὰν πράξω-
 μεν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ, καὶ ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος
 μόνον ἐὰν ποτίσωμεν ἓνα τῶν πτωχῶν (γ), δὲν
 θέλομεν παντάπασιν ἀπολέσει τὸν ἀντί τούτου μι-
 σθόν. Ἀλλ' οὐχὶ μόνον τούτο τὰ καλὰ ἔργα κατ'
 εὐθεῖαν φέρουσιν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀνεκλάλητον μακα-
 ριότητα τῆς αἰωνίου ζωῆς· ὅθεν καὶ ὁ Σωτὴρ ἡ-
 μῶν, ὅταν τοὺς εὐλογημένους τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ
 ἀποδεικνύῃ κληρονόμους τῆς ἀπὸ καταβολῆς κό-
 σμου ἡτοιμασμένης αὐτοῖς βασιλείας, ἀναμνησθεῖς
 εἰς αὐτοὺς τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἔργα αὐτῶν τῆς ἀγά-
 πης, τὰ ὅποια μέλλει ν' ἀνταμείψῃ διὰ τῆς αἰ-
 δίου μακαριότητος (δ). Ὡσαύτως βλέπομεν καὶ
 τὸν ἀπόστολον Παῦλον, ὅστις τοσαῦτα εἰργάσθη
 ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, στεριζόμενα τὸ τῆς αἰω-
 νίου κληρονομίας δίκαιον αὐτοῦ εἰς μόνον τὰ καλὰ
 ἔργα, ἅπερ ἐπραξε σὺν τῇ βοήθειᾳ τῆς θείας χά-
 ριτος· ὡς καλῶς, λέγει, τοῦ Χριστοῦ στρατιώτης,
 τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἡγώνισμαι· εὐρίσκομαι νῦν
 εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρόμου· τὸν δρόμον τετέλεκα·
 τὴν παρακαταθήκην τῆς πίστεως ἐφύλαξα ἀμόλυν-
 τον καὶ ἀπαραβίαστον· τὴν πίστιν τετήρηκα· ἣν
 προσδοκῶ μετὰ πα-οιθήσεως τὸν ἐκ τῆς ἀρετῆς ἐ-
 κείνου στέφανον, ὃν ὁ Κύριος δίκαιος κριτὴς ὢν,
 θέλει ἀποδώσει οὐχὶ μόνον εἰς ἐμὲ, ἀλλὰ καὶ εἰς
 πάντας τοὺς προσδοκῶντας τὴν δευτέραν αὐτοῦ
 παρουσίαν. α Λοιπὸν ἀπέκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύ-
 » νης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐ-
 » κείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὁ δίκαιος κριτὴς, οὐ μόνον δὲ
 » ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἡγαπηκόσι τὴν ἐπι-
 φάνειαν αὐτοῦ (ε). » Καὶ τοιαύτη λοιπὸν τῶν κα-

(α) Πρᾶξ. ι. 38.

(β) Ματθ. κδ'. 37—40.

(γ) Ἰωάν. λ'. 13.

(δ) Ἰακώβ. β', 17.

(α) Αὐτόθι 14.

(β) Πέτρος Β'. α. 10.

(γ) Ματθ. ι. 42.

(δ) Ματθ. κβ'. 34—37.

(ε) Πρᾶξ. Τιμοθ. Β'. δ'. 7. 8.

λῶν ἔργων ἢ ἐπαγγελίας· ὅθεν γίνεται δῆλον ὅτι περὶ τὴν πράξιν αὐτῶν οὐδόλως πρέπει ν' ἀναβάλωμεν τὸν καιρὸν· Ἄς προσέχωμεν πάντοτε νὰ δραστηώμεθα πάσης εὐκαιρίας, πρὶν ἐπέλθῃ ἡ νύξ τῆς αἰωνίου ἀργίας· « Ἐρχεται νύξ, ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι », εἶπεν ὁ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς (α), ὅστις ἀδιαλείπτως εἰργάζετο ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τὰ ἔργα τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ Πατρός. « Ὡς καὶ καὶ ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας », παρακαλεῖται ἡμᾶς καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος (β), καὶ σοφώτατα πρὸς τοὺτοίς, καθὼς εἶπομεν, διδασκώμεθα ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος ὅτι, ὅσῃκι εὐρίσκωμεν ἀρμοδίαν περίστασιν κατὰ τὴν ἐνταῦθα βραχείαν ἡμῶν παρεπιδημίαν, ἅς σπεύδωμεν νὰ πράττωμεν τὰ καλὰ ἔργα· διότι ἐν τῷ αἵθρῳ, μετὰ θάνατον, οὐχὶ μόνον νὰ πράττωμεν, ἀλλ' οὐδὲ καὶ νὰ διαλογίζωμεθα περὶ τούτου εἶναι δυνατόν· « Πάντα, ὅσα ἐν εὐρῇ ἡ χεὶρ σου τοῦ ποιῆσαι, ὡς ἡ δύναμις σου, ποιήσον· ὅτι οὐκ ἔστι ποίημα καὶ λογισμὸς καὶ γνῶσις καὶ σοφία ἐν αἵθρῳ, ὅπου σὺ πορεύῃ ἐκεῖ ». Μακάριοι ἐκεῖνοι, ὅσοι συνιδόντες τὴν σωτήριον τοῦ σοφοῦ τούτου παραγγέλιματος ἐννοίαν, προθυμοῦνται νὰ ἐκπληρώσωσιν αὐτὴ· διότι πάντως θέλει ἔλθῃ καιρὸς, καθ' ὃν, ἐπειδὴ δὲν ἀπέκχον ποιῶντες τὰ καλὰ, θέλουσι θερίσαι ἐκ τοῦ σπαρέντος ὑπ' αὐτῶν καλοῦ σπόρου· « Τὸ δὲ καλὸν ποιῶντες μὴ ἐκκακῶμεν » καὶ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν, μὴ ἐκλυόμενοι (γ). Μακάριος σὺν ἐκείνοις καὶ ὁ νῦν ἀπ' ἡμῶν διὰ τοῦ θανάτου χωρισθεὶς ἀδελφὸς Μιχαὴλ Τοσίτσας, τὸν ὁποῖον πάντες ἡμεῖς ἐν πένθει συνήλθομεν σήμερον ἐνταῦθα, εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον ναόν, ἵνα κηδεύσωμεν κατὰ τὸ ἐπιβαλλόμενον ἡμῖν χριστιανικὸν καθήκον. Ναι, παντὸς μακαρισμοῦ ἄξιός ἐστιν ὁ προκαείμενος νεκρός· διότι ἅπας ὁ βίος αὐτοῦ εἶναι συνεχής τις καὶ ἀδιαλείπτως σειρὰ ἀγαθοεργιῶν καὶ εὐεργετικῶν πράξεων πρὸς τὸν πλησίον· διότι πάντα, ὅσα ἡ χεὶρ αὐτοῦ εἶρε τοῦ ποιῆσαι, ὡς ἡ δύναμις αὐτοῦ, ἐποίησε· διότι καὶ ἐζήτησεν ἐν Κυρίῳ, καὶ ἀπέθανεν ἐν Κυρίῳ, καὶ ἡ ὁδὸς, ἣν πορεύεται σήμερον, εἶναι ὁδὸς ἀναπαύσεως ἀπὸ τῶν φιλοτιμιῶν αὐτοῦ περὶ τὰ καλὰ κόπων, καὶ τὰ ἀγαθὰ ἔργα, ἅπερ ἐξεπλήρωσε πάντα ἐν καιρῷ πρὶν ἐπέλθῃ τῆς ἀπραξίας ἡ σκοτεινὴ νύξ, ἰδοὺ τὰ ἔργα ταῦτα παρακολουθοῦσιν αὐτὸν νῦν εἰς τὸν τάρον, μνημονευόμενά τε καὶ περιθουλούμενά· « Μακάριοι » οἱ νεκροὶ οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπάρτι· ναι, λέγει τὸ πνεῦμα· ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν· τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν (δ). « Ὅτι δὲ ταῦτα ἀληθῶς οὕτως ἔχουσιν, ἐκ τῆς βραχείας καὶ ἐπιτροχάδην γινομένης τῆς τοῦ βίου αὐτοῦ ἀφηγήσεως οὐδόλως θέλωμεν ἀμφισβάζει.

Ἐγεννήθη ὁ Μιχαὴλ Τοσίτσας τῇ γ' Ἰανουαρίου

τοῦ ἔτους 1787 ἐν τῇ κωμοπόλει τῆς Ἠπειροῦ Μεσσήνης. Καὶ σμενύναται λοιπὸν πάλιν καὶ ἐπὶ τῷ τέκνῳ τούτῳ ἡ Ἠπειρος, ἡ πολλοὺς τεκοῦσα ἄνδρας ἐπὶ μεγάλῃ φιλογενεῖα διαπρέψαντας, οἵτινες δικαίως διὰ τοῦτο παρὰ πάντων ἡμῶν τῶν λοιπῶν ὁμογενῶν ἐπαινοῦνται καὶ τιμῶνται. Ἡ πρώτη τῶν θεουμένων αὐτοῦ γυνάων προντίς ἦτο νὰ παραδώσῃ τοῦτον τὸν πρωτότοκον αὐτῶν υἱόν, εὐθὺς μετὰ τὴν πρώτην παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν, εἰς τοὺς ἐκεῖ διδασκάλους τῆς κωμοπόλεως πρὸς μάθησιν γραμμάτων, τὰ ὅποια ὅμως ἐν τοῖς σχολείοις ἐκείνοις διὰ τὰς τότε περιστάσεις ὀλίγα καὶ ἀτελῶς ἐδιδάσκοντο. Πρὸς τελειότεραν δ' ἐκπαίδευσιν ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ πατὴρ κατὰ τὸ ἔτος 1797, δεκάτῃ ὄντα τὴν ἡλικίαν εἰς Θεσσαλονίκην· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ δὲν εὐτύχησε νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ πάλιν τὴν σπουδὴν τῶν γραμμάτων· διότι, ἐνσκηψάσης τῆς πανώλης, ἐγκατέλειπεν αὐτὸν ὁ διδάσκαλος, ἀποχωρήσας εἰς μοναστήριον· ἠναγκάσθη λοιπὸν οὕτω, καὶ ἄκων, νὰ διακρύψῃ τὴν σπουδὴν, τῆς ὁποίας ἀκόρεστον δίψαν ἥσθαι· ναι. Ἀλλ' εἰς τὸν Μιχαὴλ Τοσίτσαν ἡ ἐκ τῶν περιστάσεων τούτων προελθούσα ἔλλειψις τακτικῆς εἰς τὰ γράμματα ἐκπαιδεύσεως ἀνεπλήρωθη ἄλλοθεν· διότι ἡ φύσις ἀφθόνως ἐπαδαφίλευσεν αὐτὸν δύο αὐτὰ τυχόντα χαρίσματα, νοὸς ὀξύτητα καὶ κρίσιν βραχείαν, ἅπερ ἔπειτα, τῆς μὲν ἡλικίας προϊούσης, τῆς δὲ τῶν πραγμάτων πείρας ἐρεπόμενης, καλλιεργηθέντα, εἰς μεγάλαν ἀκμὴν ἀναπτύχθησαν. Εὐθὺς δὲ τότε, τεσσαρακαίδεκάτης ἰὼν, ἤρχισεν ὡς φιλόστοργος παῖς νὰ σκέπτηται πῶς ἐδύνάτο μάλιστα νὰ γείνη χρήσιμος εἰς τοὺς ἥδη γράσκοντας γονεῖς· ὅθεν ἀπεράσισε νὰ διδασκῇ ἦν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετάρχεται τέχνην τοῦ κατσκευάζειν μπλωτάς· καὶ ἐμαθήτευσεν ἐπὶ τούτῳ ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπὸ τεχνίτη ἐπὶ δύο ἔτη, ἐν μεγάλῃ σκληραγωγίᾳ, ἀντὶ εἵκοσι μόνον γροσίων κατ' ἔτος μισθοῦμενος. Τὸ δ' εὐτελέστατον τοῦτο τῶν τεσσαράκοντα γροσίων ποσὸν ἐχρησίμευσε, καθὼς αὐτός ὁ αἰοίδιμος διηγεῖτο πολλάκις εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν, ὡς τὸ πρῶτον κεφάλαιον τῶν μετὰ ταῦτα ἐμπορικῶν αὐτοῦ ἐπιχειρήσεων. Οὕτω δυσχερῆ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀρχὴν ἔχουσι τὰ μεγάλα, καὶ διὰ τοῦτο δικαίως θαυμάζονται οἱ ἐκ μικρῶν μεγάλαν περιουσίαν μετὰ πόνου πολλοῦ κτῶμενοι. Διατρίψας δὲ εἵκοσι τρία ἔτη ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἔνθα μετὰ παραδειγματικῆς πάντοτε τιμιότητος διέτρεξε τὸ ἐμπορικὸν στάδιον, ἦλθε τῷ 1820 ἔτει εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου εὐρίσκετο καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Θεόδωρος. Ἀπὸ ταύτης δὲ τῆς ἐποχῆς ἐνταῦθα, ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ, ἤρχισεν ὁ βίος τοῦ αἰοίδιμου Μιχαὴλ Τοσίτσα νὰ διαλάμπῃ ἐν ἀγαθοεργίαις καὶ πράξεσιν ἐναρέτοις· ἐνταῦθα ἐτέθη ὁ κύλινθος ἐπὶ τὴν λυχνίαν· ἐνταῦθα ἀνεδείχθη ὁ ἐκλεκτός τοῦ ἀμπελώνος τοῦ Κυρίου ἐργάτης· ἐνταῦθα διαπιστευθεὶς τὸ τάλαντον, δὲν ἀπέκρυψεν αὐτὸ ἐν τῇ γῇ, ἀλλὰ πολλαπλάσιον ἐξ αὐτοῦ τὸ κέρδος ἀπέδειξε. Φέρε δ' ἐξετάσωμεν τὸν ἄνδρα πῶς, ἀπ'

(α) Ἰωάν. 8'. 4.

(β) Πρὸς Γαλάτ. 5'. 10.

(γ) Αὐτῶν, 9.

(δ) Ἀποκλ. 15'. 13.

οὗ ἐλθὼν κατώκησεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, πάντα τὰ καλὰ, ὅσα ἡ χεὶρ αὐτοῦ εὗρε τοῦ ποιῆσαι, ὡς ἡ δύναμις αὐτοῦ, ἐποίησεν· πῶς δηλονότι ἐσπούδασεν νὰ πράξῃ τὰ καλὰ ἔργα πρὸς τὸν πλησίον, πρὸς τὸ ἔθνος αὐτοῦ, πρὸς τὴν περιλημμένην αὐτῷ πατρίδα Ἑλλάδα.

Πεποικισμένος ὢν ὑπὸ τῆς φύσεως, ὡς εἴπομεν, ὑπεροχῇ ἀγγιγόντις καὶ σπανίᾳ συνέσει, ἐδυνάθη, εὐθύς μετ' ὀλίγον ὑστερον ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς αὐτοῦ εἰς Ἀλεξανδρείαν, νὰ κερδίσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ σατράπου τῆς Αἰγύπτου Μεχμέτ Ἀλῆ, ὅστις, ἐκτιμῶν τὰ μεγάλα τοῦ ἀνδρός πλεονεκτήματα, τασοῦτον αὐτὸν ἠγάπησεν, ὥστε ὡς ἓνα τῶν οἰκείων εἶχε, καὶ τὴν συνετὴν αὐτοῦ γνώμην ἤκουε πολλάκις περὶ πολλῶν τῆς ἐπικρατείας ὑποθέσεων. Τεκμηρίων δὲ μάλιστα τῆς ἰδιαζούσης τοῦ Αἰγυπτίου τούτου ἀντιβασιλείας εὐνοίας τε καὶ οἰκειότητος πρὸς τὸν Μιχαὴλ Τσιότσαν εἶναι, ὅτι συμπαρέλαβεν αὐτὸν συνοδίτην εἰς τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1838 ἐπίπονον ἐκείνην δι' ὀκτὼ μηνῶν ἀποδημίαν εἰς Σενάαρ τῆς Νουβίας πρὸς εὐρεσιν μεταλλείων χρυσοῦ. Ὁ δὲ αἰδίδιος Μιχαὴλ ταύτην τοῦ σατράπου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν παρ' αὐτῷ δύναμιν ἀείποτε μετεχειρίσθη ἐπ' ἀγαθῇ τῆς Ἑλλάδος· διότι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, κατὰ πᾶσαν εὐκαιρὸν διωομένην αὐτῷ περιστάσιν, γενναίως βοληθεὶς ἀπέστειλε πρὸς τοὺς ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγωνιζομένους Ἕλληνας. Καὶ οὐχὶ δὲ μόνον τότε κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, ἀλλὰ καὶ διὰ παντός ἐπειτα τοῦ χρόνου δὲν ἔπαυσε παντοιοτρόπως εὐεργετῶν τὴν Ἑλλάδα, ἀφειδίως τὸν πλοῦτον αὐτοῦ προχέων εἰς αὐτὴν καὶ ὑπὲρ αὐτῆς καὶ, καθόλου εἰπεῖν, ὑπὲρ κραταιώσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ. Μαρτυροῦσίν μοι τὸν λόγον αἱ πολλαὶ ὑπὸ τούτου τοῦ πνεύματος ὑπαγορευθεῖσαι φιланθρωπικαὶ αὐτοῦ πράξεις· ἐξαγοράζει αἰχμαλώτους Ἕλληνας, ἐλεεινῶς εἰς Ἀλεξανδρείαν ἀπαγομένους κατὰ τὸν χρόνον ἐκείνον τοῦ ὀλεθρίου πολέμου· ἐκπέμπει ἐκ τούτων εἰς τὰ διδασκτήρια τῆς Εὐρώπης πολλοὺς τῶν ἐν νεανικῇ ἡλικίᾳ ὄντων, καὶ μετὰ τὴν τῶν σπουδῶν αὐτῶν ἀποπεράτωσιν φροντίζει περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως αὐτῶν, εὐλογοῦντων μετ' εὐγνωμοσύνης αἰδίου τῶν μέχρι τῆς σήμερον ἐπιζώντων τούτου τοῦ λυτρωτοῦ, τοῦ εὐεργέτου, τοῦ σωτῆρος αὐτῶν τὸ ὄνομα· γίνεται ἐν Αἰγύπτῳ ὁ πρωτοβλητής εἰς τὴν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἐξάπλωσιν. Ἐν τῇ ἑλληνικῇ τῆς Ἀλεξανδρείας κοινότητι, τῆς ὁποίας παρ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ἐκεί διὰ τριβῆς αὐτοῦ διετέλει ὢν πρόεδρος, παρὰ πάντων τιμῶμενος καὶ ἀγαπώμενος, νέος ἀναφαίνεται. Πτολεμαῖος, φίλος τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ὁμογενῶν, καὶ τρία λαμπρότατα σχολεῖα ἐκ θεμελίων ἀνοικοδομεῖ, τὸ μὲν, ἀλληλοδιδασκτικόν, τὸ δὲ, ἑλληνικόν, τὸ δὲ τρίτον, τῶν κορασιῶν, δαπανήσας ὑπὲρ αὐτῶν 120 χιλιάδας ταλλήρων, καὶ προικοδοτήσας αὐτὰ πλουσιπαρόχως πρὸς διατήρησιν τῶν ἀναγκαιῶν διδασκάλων ζηλωτῆς δὲ τῶν θείων ὑπάρχων ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας, καὶ ἀγαπῶν πάντας

τὴν εὐπρέπειαν τῶν οἰκῶν τοῦ Θεοῦ, ἀγοράζει γήπεδον 20 χιλιάδων πήγγων ἀντὶ 80.000 ταλλήρων, καὶ ἀνεγείρει ἐπ' αὐτοῦ, σιλοτίμως συνδραμόντων καὶ τῶν λοιπῶν ἐκεῖ ὁμογενῶν, νῆδον μετὰ κωδωνοστασίῳν μεγαλοπρεπέστατον, ὑπερβάλλοντα κατὰ τὸ κάλλος πολλοὺς τῶν ἐν τῇ θρακικῇ αὐτοκρατορίᾳ νῶν· ἀνακαινίζει τὸ πρότερον ἡμισθὲν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Θεοδώρου νοσηκομεῖον· δωρεῖται εἰς τὴν κοινότητα ἴδιον νεκροταφεῖον, καὶ πάμπολλα ἄλλα πράττει ἔργα φιλάνθρωπα καὶ θεοφιλῆ, συμποσούμενων πάντων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ γενναίων αὐτοῦ εὐεργετημάτων εἰς ἑκατομμύριον δραχμῶν. Ἀλλ' εἰς τὴν χώραν τῆς Αἰγύπτου παραίτιος οὐ τῆς τυχοῦσης ὠφελείας ἔγινε προσέτι ὁ αἰδίδιος Μιχαὴλ καὶ διὰ τῆς γεωργίας· αὐτὸς πρωτοελάβε παρὰ τοῦ σατράπου Μεχμέτ Ἀλῆ γαίαν εἰς καλλιέργειαν, εἰς ἣν ἐδαπάνησε μὲν κατ' ἀρχάς παλλὰ, ἀλλὰ ταχέως καὶ ἀπέλαβε τὴν ἐκ τῆς ἐπιμελείας καὶ τῶν κάπων αὐτοῦ ἀμειβὴν, καὶ κατέδειξεν οὕτως εἰς τοὺς ἐγγωρίους τὴν ἀφθονον ταύτην πηγὴν τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐδαιμονίας· ἀπερ' ἐπιδιδόναντες καὶ ἐκεῖνοι, ἤρχισαν νὰ μιμῶνται τὸ καλὸν αὐτοῦ παράδειγμα, καὶ ν' ἀσχολῶνται μετὰ προθυμίας περὶ τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν φυτείαν, μεταβάλλοντες εἰς εὐρόρους καὶ εὐκάρπους τὰς ἐρήμους καὶ ἀγρόνους τῆς Αἰγύπτου γαίας. Αἱ δὲ μεγάλοι τοῦ ἀνδρός προσφοραὶ, τὰς ὁποίας ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς βασιλείας προσηνεγκεν εἰς τὰ εκπαιδευτικὰ τῆς ἐλευθέρης Ἑλλάδος καθιδρύματα καὶ πρὸς ἐκτέλεσιν σκοπῶν ἄλλων μεγάλων, ὑπερβαίνουσι τὰς ἑκατὸν χιλιάδας δρ. ἐν' ᾧ δικαίως καὶ εὐεργέτης τοῦ ἑλληνικοῦ πανεπιστημίου ἀνεγράφη μετὰ τῶν λοιπῶν φιλομούσων καὶ εὐεργετῶν αὐτοῦ, καὶ ἐπίτιμος πρόεδρος τῆς ἐν Ἀθήναις Φιλοκατασκευατικῆς Ἑταιρίας ἀντιγορεύθη, καὶ ὡς ἐνθρῶνος προστάτης τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐθνικῶν ἐπιχειρήσεων ἀνεγνωρίσθη, καθὼς μαρτυρεῖ ἡ φιλογενεστάτη συνοδότη αὐτοῦ εἰς τὴν πολλὰς καὶ παντοίας ὠφελείας ἐπαγγελιομένην ἀρτισύστατον ἀτμοπλοικὴν Ἑταιρίαν, τῆς ὁποίας ἑκατὸν μετοχὰς πρῶτος αὐτὸς ἔλαβε.

Πρὸς δὲ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα τὸ Μέσσειον ὁποῖός τις ὁ αἰείμνητος Μιχαὴλ; Ἀφειδίως καὶ εἰς αὐτὴν παρέσχε τὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ· διότι καὶ καθ' ὅλον ὁκοδόμησεν ἐπὶ τινος τῶν εἰς τὴν πόλιν ἀγαθῶν ὁδῶν πρὸς ἀνάπαυσιν τῶν ὁδοιπορούντων, καὶ τρία σχολεῖα, ἀλληλοδασκτικόν, ἑλληνικόν, καὶ τρίτον τῶν κορασιῶν, τὰ προσφορώτατα ταῦτα ὄργανα τῆς πνευματικῆς τοῦ ἀνθρώπου μορφώσεως καὶ τοῦ ἐξευγενισμοῦ, ἀδυστάτη δαπάνη ἀνήγειρε, καὶ δι' ἀναλόγου προικοδοτήσεως τὴν διατήρησιν τῶν ἐν αὐταῖς διδασκάλων ἐξασφάλισε.

Τοιοῦτος ὁ μακάριος Μιχαὴλ· ἀνὴρ, ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων ἔγινε δῆλον, διακριθεὶς κυρίως καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἄκρην αὐτοῦ φιλογένειαν καὶ τὸν ἀκραιφνῆ ἑλληνισμόν. Χάριν τοῦ ἑλληνισμοῦ τούτου ἔπραξεν ὅσα γενναῖα καὶ μεγάλα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Μεσσίῳ κατώρθωσε· διὰ ταύτην τὴν ἀ-

δολον αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀγάπην προὔτιμη-
σε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν κατὰ πάντα ἀνέστην καὶ ἐν-
τιμὴ βίον, τὸν ὁποῖον ἔζη ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ ἐλθὼν
κατώκησεν ἐν τῇ ποσεινῇ ταύτῃ γῇ, ἵνα πνέῃ τὸν
ἐλεύθερον αὐτῆς ἀέρα, καὶ χαίρῃ ὡς καλὸς πολίτης
διὰ τὰ ἐκ τῆς εὐνομίας προερχόμενα καλὰ. Ἐμακά-
ριζε δὲ πάντοτε τοὺς Ἕλληνας διὰ τὴν ἀνάγκην
τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, καὶ πρὸς τοὺς προσερχομέ-
νους αὐτῷ ἐξέφραζεν ἢν ἡσθάνετο ἐνδόμυχον ἀγαλ-
λίαςιν, βλέπων τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ σκῆπτρον δια-
τελοῦσαν βασιλικόν, ὅπερ ἐθεώρει ὡς τὴν μόνην
αὐτῆς σωτηρίαν. Εἰς τὴν προσφιλεῖ αὐτῷ ταύτην Ἑλ-
λάδα καὶ διὰ διαθήκης ἐπιδαψιλεύει, ὡς διαθυλ-
λεῖται, τὰς ἐκ αὐτοῦ ἀγαθοεργίας, κληροδοτῶν αὐτῇ
γενναϊοτάτην χρηματικὴν ποσότητα. Ὅθεν ἡ Κυ-
βέρνησις τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν Βασιλέως, τὸ πρὸς
τὴν Ἑλλάδα τοῦτο αἰσθημα αὐτοῦ περὶ πολλοῦ
ποιουμένη, καὶ τὴν σύνεσιν αὐτοῦ ἐκτιμῶσα, ἀπέ-
δειξεν αὐτὸν, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὄντα, γενικὸν πρό-
ξενον τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας τὰ συμφέροντα ἀ-
φιλοκερδέστατα πάντοτε ἐπροστάτευσεν ἀπένειμε
δὲ αὐτῷ καὶ τὰ ἀνώτερα τῶν παρασκήμων, καὶ σή-
μερον ἐξαιρετικαῖς τιμαῖς τὴν κηδείαν αὐτοῦ ἐ-
τίμησεν.

Ἐν δὲ τῇ ἰδιωτικῇ βίῳ ἦτο ὁ ἀείμνηστος Το-
σίτσας κρείσσων παντὸς λόγου καὶ κατὰ πάντα
ἐνάρετος· σύζυγος ἀγαπητὸς καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς
συγγενεῖς αὐτοῦ σεβαστός· αὐτὸς ἀνέθρεψε τὸν μα-
καριστὴν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Νικόλαον Στουρνάρην, τὸν
σπάνιον ἐσθὺν διὰ τὸ φιλόπατρι ἀνδρα, καὶ ἐ-
νεστάλαξεν εἰς τὴν εὐγενῇ αὐτοῦ καρδίαν τὰ ὑ-
ψηλὰ καὶ γενναῖα ἐκεῖνα φρονήματα καὶ αἰσθήματα,
τῶν ὁποίων δὲν ἀπαντῶνται πολλὰ τὰ παραδείγ-
ματα· εὐπροσῆγορος ἦτο πρὸς πάντας καὶ πλήρης
πρόκλητος· οὐδέποτε οὐδένα ἐψύχρανεν· οὐδέποτε
οὐδεὶς αὐτὸν ἤκουσε κατηγοροῦντα ἄλλων· ἦτο
δὲ πρὸ πάντων εὐσεβὴς εἰς τὸ θεῖον καὶ εἰς τὴν
ιεράν ἡμῶν θρησκείαν πιστός, τηλικούτου (ῆλον
πνέων ὑπὲρ τῆς κραταιώσεως τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ
χριστιανισμοῦ, ὥστε ἐν Αἰγύπτῳ συνέλαβε ποτε
τὸν θεοφιλεῖ σκοπὸν ν' ἀγοράσῃ Αἰθίοπας, νὰ ἐκπαι-
δεύσῃ αὐτοὺς ἐν Ἑλλάδι, καὶ ν' ἀποστείλῃ ἔπειτα
εἰς Ἀθυσινίαν πρὸς ἐξάπλωσιν τῆς ὀρθοδόξου πί-
στεως· αὐτὸς προσέτι εἰς δόξαν τῆς χριστιανικῆς ἐκ-
κλησίας, συνεργοὺς συμπαραλαβὼν καὶ τοὺς ἐν
Ἀλεξανδρείᾳ ὁμογενεῖς, ἐνίσχυσεν ἀπὸ τοῦ ἔτους
1841 τὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας εἰς τὰς προ-
νομίας αὐτοῦ, καὶ κατώρθωσε νὰ ἐκλέγηται ὑπὸ
τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κλήρου, καὶ νὰ προχειρίζη-
ται ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ τριῶν ἀρχιερέων.

Ταῦτα ἐκ τοῦ βίου τοῦ αἰδιόμου Μιχαὴλ Τοσί-
τσας αὐτοσχεδίως ἔστρωσαν ἐνπαῦθα εἰρημένα καὶ
ἐλλειπῶς· διότι καὶ αὐτὸς διὰ τὰς ἀρετὰς καὶ
τὰς θεοφιλεῖς αὐτοῦ πράξεις ἀνέκει εἰς τοὺς ἀνδρας
ἐκείνους τοῦ ἡμετέρου γένους, τῶν ὁποίων ἡ βιο-
γραφία, ἡ μέλλουσα ν' ἀπαρτίσῃ τῆς καθ' ἡμᾶς
νεωτέρης ἱστορίας τὰ λαμπρότερα κεφάλαια, ἐρ-
χόμεναι νὰ γείνη καλὰμου τὰ μάλιστα ἐπιθε-
-

ξίου. Καὶ σὺ μὲν νῦν, μακαρία ψυχὴ τοῦ Μιχαὴλ,
ἐγκαταλείπουσα τὸν μάταιον καὶ φθαρτὸν τοῦτον
κόσμον, καὶ ἀνερχομένη πρὸς τὸν καλέσαντα Κυ-
ριον, ἐνθ' ἐπισκοπεῖ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ προσώπου τὸ
φῶς, λάβε παρ' αὐτοῦ τοῦ μισθολογιστοῦ καὶ ἀπρο-
σωπολήπτου βραβευτοῦ ἀντάξις τῶν καλῶν σου
ἀγώνων τὰ ἄλλα· διότι ἐποίησας, ὡς ἡ δύναμις
σου, πάντα τὰ καλὰ, ὅσα εἶπεν ἡ χεὶρ σου τοῦ
ποιῆσαι πρὸς τὸν πλησίον, πρὸς τὸ ἔθνος σου, πρὸς
τὴν πατρίδα Ἑλλάδα· ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοί, μέλ-
λοντες νὰ προπέμψωμεν εἰς τὸν τάφον καὶ νὰ πα-
ραδώσωμεν εἰς τὴν κοινὴν μητέρα γῆν τὸ φθαρτὸν
σκῆνος τοῦ ἀρ' ἡμῶν χωρισθέντος τούτου ἀδελφοῦ,
ὑψώσωμεν χεῖρας ἱκετίδας εἰς τὸν ὑψιστον καὶ ἐ-
πουράνιον Θεόν, καὶ διὰ τῶν σεβασμιωτάτων ἀρ-
χιερέων ἐπικαλεσώμεθα τὸ μέγα αὐτοῦ ἔλεος, ἵνα,
εἴτι ὁ μακαρίτης Μιχαὴλ ὡς ἄνθρωπος ἐν τῇ βίῳ
ἐπληρώθη, συγχωρήσῃ αὐτῷ ὡς πολυεὐσπλαγ-
χνος καὶ οἰκτίρμων Θεός, ἐπιφωνοῦντες τρις τό-
λωναί σου ἡ μνήμη, ἀξιομακάριστε εὐεργέτα τῆς
Ἑλλάδος Μιχαὴλ!

Η ΕΡΗΜΟΣ ΟΙΚΙΑ.

Διήγημα.

—*—*—*—

(Τέλος. Ἰδε συλλογὴ 170. σελ. 46)

— Ἄ! κυρία μου, ἐπανελάθεν ἡ γραῖα, δὲν ἔχω
νὰ κάμω ἄλλο παρὰ νὰ ἐρμηνεύσω διὰ λέξεων ὅ,τι
διηγεῖται συλλογίζομαι! Αἱς μόνον ἐδιηγήθην αὐ-
τὴν τὴν λυπηρὰν ἱστορίαν, ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀγάπην
τὴν ὁποίαν ἔτρεφα πρὸς τὴν κυρίαν μου δὲν ἐπε-
θύμουν νὰ λέγω τοιαῦτα πράγματα εἰς ὅσους τὴν
ἐγνώριζαν. ἀλλ' ὅσakis τὰ διηγοῦμαι κοιμῶμαι
πλέον ἡσυχῇ. Μὲ φαίνεται ὅτι ἀνακουφίζομαι ὅταν
λέγω τὸ μυστικὸν εἰς ἄλλους.

— Ἦσθε πολὺ ἀφωσιωμένη εἰς τὴν Κυρίαν
Μποζενού; τὴν ἠρώτησα.

— Ἡ μήτηρ μου ὑπῆρξε τροφὸς τῆς, καὶ ἡμεῖς
ἀνετράφημεν ὡς ἀδελφοί· δὲν μ' ἔκρυπτε ποτὲ τοὺς
στοχασμούς της, καὶ, τὸ ἡξεῦρε ἡ Παναγία, οἱ στο-
χασμοὶ της δὲν θὰ μὲ κλείσουν τὸν παράδεισον,
ἐπειδὴ ἦσαν ἄδολοι ὡς τὸ νερόν.

— Ὑποθέτω ὅτι θὰ ὑπέφερες πολὺ μαθοῦσα τὸν
θάνατον τοῦ ἐξαδέλφου της, ἐπανελάθον. Πόσος και-
ρὸς παρήλθε πρὶν νυμφευθῇ τὸν Κόμητα; ἐπειδὴ
ἀφ' ὅσα ἤκουσα συμπεραίνω ὅτι τὸν ἐνυμφεύθη.

— Ναι, κυρία, τὸν ἐνυμφεύθη, σχεδὸν μετὰ ἑν-
ἔτος ἀφ' οὗ κατὰ κακὴν τύχην ἐθάσεν ἡ εἰδήσις.
Δὲν λέγω ὅτι συνέζη μὲ τὴν δυστυχῆς, διότι
ἡγάπα αὐτὴν εἰς ἄκρον· δὲν τὴν ἐκακομεταχειρί-
ζετο, ἀλλὰ ἦτον ζηλότυπος, καὶ, Κύριος οἶδε, τίνα